

biblioteca

AMORÓS SOLÀ, Xavier. *Temps estranys-Clarobscur en la llarga postguerra reusenca (Llibre primer, 1941-1950)*. Reus: Associació d'Estudis Reusencs, 2000.

Història a la menuda

Prenem una expressió del món comercial –tan proper a l'autor– i diem, en el sentit més noble, “història a la menuda” per introduir aquest llibre. Podríem dir també “microhistòria” o “intrahistòria”. I no creem falses expectatives. No és una història a l'engròs, no és la sistematització de la postguerra reusenca. Podem visitar altres obres d'altres autors, algunes publicades per l'editora d'aquest llibre. Tot i això *Temps estranys* i altres llibres de Xavier Amorós Solà seran un punt de referència del que passava en aquells anys, a Reus principalment, però també a Tarragona i a Catalunya, al món cultural i a la societat en general. Falten més testimonis com aquest per recompondre tot el que va succeir després de la sotragada.

L'anàlisi de les obres del reusenc no poden deslligar-se de la seva biografia. Som davant d'una escriptura per salvar els mots que el van voler negar i l'oblit, sense mitificacions ni mistificacions. I amb ella, se salva el testimoni vital de molta gent. Seguint la màxima “un home, un paisatge”, Amorós situa l'home al paisatge, mig urbà, mig rural, de la seva ciutat i de Tarragona (i amb moltes escapades, algunes clandestines). I explica gairebé d'una manera ininterrompuda, com en una mena de corrent infinit, la seva vida (“jo sóc el que em passa” deia el seu estimat i contemporani Gabriel Ferrater). I qui vulgui acompanyar-lo, pot quedar plenament seduït amb les històries aparentment més ínfimes.

És allò del romanç castellà “Yo no digo mi canción sino a quien conmigo va”.

El factor memorialístic, unes vegades simbòlic, unes altres realista, sempre hi juga. Recordem que Xavier Amorós, aficionat a la recitació i al teatre, va començar la seva trajectòria polígrafa com a dramaturg –l'obra *Història sentimental* premiada i estrenada a l'Argentina, va ser acabada el 1954– i com a poeta, obtenint el Carles Riba l'any 1964 per *Qui enganya, para*. Des d'aquest guardó, i exceptuant algunes peces, el literat es va passar a la prosa. Ho ha explicat moltes vegades. Addueix que, per continuar creixent com a poeta i no repetir-se, havia de dotar-se de més recursos i no estava disposat ni segur per a aquests esforços. “I no és que em pensi pas que escriure en prosa sigui assumpte fàcil, sinó que em sembla, de fora estant, un exercici posseïdor de més suports per a fer-te entendre i per a no perdre l'esma dels que pots tenir a mà en l'elaboració d'equilibris, arriscada, compromesa i profusament complexa, que el poema comporta”, subratlla.

De totes maneres, Amorós és dels que pensen que una cosa és el poema i una altra l'essència, la poesia, que pot ser present a altres gèneres i envasos. Possiblement la poesia li portava a entristir-se, a la literatura del no, a ell que és un home també del sí, d'esperances, sensual i mediterrani. La veritat és que el seu públic progressivament va perdre un poeta, però va guanyar un narrador. Perquè aquest escriptor és dels que tenen veritablement un públic atent i fidel. La clau: el seu nom públic –Amorós ha estat botiguer, directiu gremial i cultural, senador, etc.–, la seva afabilitat, el gust per la conversa, el seu llenguatge entre cultivat i popular, els assumptes que toca: la guerra i la postguerra

vista per un adolescent, el món del comerç, la burgesia, la vida al carrer, els espectacles, la literatura, els prostíbuls de mig dol, el vi, la lluita política, etc.

La història de Reus ha estat de sort amb aquest cronista de la segona meitat de segle. Amb les clares influències del poderós, i divers, estil de quatre mestres –Puig i Ferrater, Sagarra, Pla i Carner– Amorós s'ha prodigat en llibres miscel·lanis d'assaigs i escrits multigènere, *No hi ha festa que valgui* (1987); en reculls d'articles de premsa com *Les columnes de Reus Diari* (1987), *Cafè París* (1989), *Botigues de mar* (1993), *De Reus estant* (1995) i *Tomb de raval* (1998), i en llibres col·lectius de història local, com les històries gràfiques del Reus contemporani i el Teatre Fortuny. El llibre que ens ocupa podria ser inclòs al bloc de memòries autobiogràfiques, que va començar *L'agulla en un paller* (1985) i va continuar *El camí dels Morts* (1996) i *Històries de la plaça Prim* (1997). *Temps estranys* succeeix temporalment *El camí dels Morts*, que acaba quan l'autor tenia 18 anys i va haver de tornar a Reus de Barcelona, on estudiava, per la mort del pare i per treballar a la botiga de teles de la qual era copropietari (un veritable canvi de fortuna i un fet clau a la seva vida i a la seva obra).

El títol d'aquest llibre és deutor d'un poema seu: "He viscut temps estranys. | Per dir la veritat: | no n'he conegut d'altres". L'inici de *Temps estranys* dibuixa tot un panorama: "Quan vaig tornar de l'internat el 1941 –es-

criu–, Reus continuava sent, com en la guerra i en la primeríssima postguerra, un autèntic desert cultural". Al fil de la seva vida, un jove botiguer, aficionat al futbol i als sarraus, al teatre radiofònic i a la lectura, comença a narrar les seves trobades amb els personatges més diversos, principalment de Reus (els germans Joan i Gabriel Ferrater, Teresa Miquel, Josep Iglésies, Josep Maria Gort Sardà) i, a més, de Tarragona (Josep Maria Recasens, Joan Antònio Guàrdias, Núria Delclós...). Però no surt només gent del món cultural sinó d'altres àmbits (caps governatius i militars, socis de botiga, gent de la seva família, etc.). La mirada d'Amorós acostuma a ser tendra i condescendent, però no exclou ni el sentiment d'estrangeria en algunes situacions ni l'apassionament i la mala llet –antològiques resulten les manobres de l'esperpèntica escriptora Llàcia Canyà o uns pastorets pretesament professionals per comarques. L'ambient és sovint irrespirable però se salva per l'humor i el caràcter distret del jove Amorós. Les escenes de la seva mili a Tarragona ens ha fet recordar la pel·lícula tragicòmica *La vida és bella*.

Acabem el llibre. Ens en quedem amb ganes. Potser sigui un bon senyal. La col·lecció Edicions Rosa de Reus i l'Associació d'Estudis Reusencs, amb seu social al Centre de Lectura, ja ha superat el centenar d'obres publicades i s'apropa al mig segle d'existència. Tota una marca, i una lliçó d'història.

MANUEL RIVERA